

Alles goed met Floris Jaspers?

RIK SAUWEN

Floris Jaspers is een belangrijk avant-gardekunstenaar uit de eerste helft van de twintigste eeuw.

Daar twijfelt niemand aan. Toch is er iets vreemds met hem aan de hand.

Noch zijn talent, noch zijn virtuositeit worden in twijfel getrokken.

Hij kon alle stijlen, alle technische pirouettes aan.

En dat juist wordt hem zwaar aangerekend. Vier maanden lang probeert het PMMK te Oostende met het vertekende beeld af te rekenen.

Floris Jaspers vernieuwer of navolger?

De tentoonstelling die gastcurator Jean F. Buyck in het PMMK opstelt, is als één groot fresco opgevat waaruit de enorme diversiteit van Jaspers' talent moet blijken.

Dat dit overzicht de kritiek de mond zal snoeren, valt te betwijfelen. Of je het wil of niet, in de schilderijen van Jaspers zie je keer op keer schoolvoorbeelden van de belangrijkste kunststromingen van de voorbije eeuw: van het Brabants Fauvisme tot de 'Jeune Peinture belge', soms zelfs een abstract probeersel, dat dan met een knipoog van de meester toch figuratief blijkt te zijn. Voor sommigen is deze ratjetoe de laagste vorm van hoereren, een kunstenaar onwaardig. Weg met Jaspers!

De Belgische Picasso?

Roger Avermaete schreef ooit over hem dat, mocht hij in Frankrijk geleefd hebben, zijn reputatie niet voor die van Picasso had hoeven onder te doen. De overdrijving is sympathiek vanwege een stadsgenoot en medestander. Ook Gaston Burssens werkt zich uit de naad om de diversiteit van zijn werk te duiden. Hij aarzelt daarbij niet om openstaande deuren in te trappen: *'Voor hem is ieder procédé welkom, niet de wijze van schilderen maar het resultaat alleen van die wijze interesseert hem.'*

Waar niemand omheen kan dat is inderdaad de heel sterke periode eind jaren tien, begin jaren twintig, met meesterwerken als 'Prinses Jiji' en de snelle evolutie naar een eigen mengvorm van kubisme en expressionisme.

De Kongolese periode, grosso modo van de jaren vijftig tot zijn dood in 1965, wordt als een tweede hoogtepunt gezien, een opnieuw aanknopen bij de grote creatieve eigenheid. Hetgeen daartussen ligt, wordt gemakshalve als een soort doelloos zoeken en tasten gezien. Ik geef grif toe dat ik mij ook aan deze simplistische beeldvorming bezondigd heb. Tot ik bij vrienden een werk onder ogen kreeg uit de periode rond 1950: een interieur, tafel met koffiepot en andere prullaria, haast monochroom geschilderd in grijze en melkwitte tonen: een indrukwekkend, eenvoudig werk, een 'Jeune Peinture belge' van het zuiverste water. Bravo Jaspers!

'Da kan ik ook!'

Tweehonderd vijftig werken sieren het PMMK, in alle hoeken en kanten. Het biedt ruimschoots de kans om werken individueel te bekijken. Dat is misschien wat wij tot-nogtoe te weinig gedaan hebben met Jaspers. De man is nu eenmaal niet onder één noemer te vatten, in één stijl of zelfs in één rechtlijnige evolutie, zoals broer Oscar bijvoorbeeld. In de perstekst voor de tentoonstelling wordt hij een 'proteïsch kunstenaar' genoemd. De term is erg duidelijk, zelfs lichtjes pejoratief. Veelvormigheid betekent onbestendigheid, onbetrouwbaarheid.

Floris Jaspers was een kunstenaar die blaakte van zelfvertrouwen. Zo deed hij zich tenminste voor. Hij was bovendien geen diplomaat.

Marché Congolais, 1951
© Sabam Belgium

Strand te Oostende, 1927
© Sabam Belgium

De fietser, 1924
© Sabam Belgium

Jaloerse collega's bazuïnden met genoeg zijn ongenueanceerde uitspraken uit. De ruzies met Paul Joostens (door Paul van Ostaijen uit de 'Heilige Kubistische Kerk' geëxcommuniceerd) waren episch, maar niets uitzonderlijks in het Antwerpse kunstenaarswereldje. Als er dan over één of andere kunstenaar met lof gesproken werd, volgde onvermijdelijk een sneer van Jespers: 'Da kan iek oek!'. Hij heeft nooit beseft dat deze uitspraak zijn reputatie ernstig geschaad heeft. In plaats van bewondering te oogsten voor zijn inzicht in techniek en stijl van anderen (dat hij ongetwijfeld had), kreeg hij het etiket van windvaan en naloper opgekleefd.

De tentoonstelling in het PMMK biedt de kans om die hardnekkige, in anekdote gedrenkte beeldvorming te herzien. Ja, de stilistische diversiteit is erg groot, verrassend soms.

Circus, 1932
© Sabam Belgium

De gek, 1926
© Sabam Belgium

Het expressionisme van een werk als 'De Fietser' uit 1924 past helemaal in de sfeer van de hoogdagen van het Vlaams expressionisme, met steil oplopend perspectief, vervormingen en al. Toch dobbert hij niet rustig verder op het verticalisme dat zich door het onderwerp haast aan hem opdringt: de straat, de huizen, de telefoonpalen, alles loopt in één beweging van de onderkant van het schilderij tot de horizon, ergens heel bovenaan.

Die beweging breekt hij abrupt af door een eigenzinnige horizontale kadering. De fietser zit gevangen in een web waar hij zich door vecht. Een epigoon zou voor zoveel vrijpostigheid terugschrikken of er zich ten minste erg in verslikken.

Heel anders gaat hij tewerk als hij maritieme onderwerpen aanboort. Franse en Duits expressionistische elementen brengt hij tot een hoogst persoonlijke synthese. Jespers bedient zich zonder schroom van technische vondsten die hij voor een eigen sfeerscheping het meest werkzaam acht.

Zijn toon is wervend en luchtig, ideaal voor een toeristische promotieaffiche. De compositie verwijst duidelijk naar een collage, ook qua technieken. Met een vette knipoog gebruikt hij zelfs een soort 'frottage', om even duidelijk te maken dat niet enkel Max Ernst die techniek onder de knie heeft.

De andere figuratie

Het zou mooi zijn een overzichtstentoonstelling samen te stellen over de excentrieke paden die de figuratieve kunst bewandeld heeft tijdens het Interbellum, los of minstens in de marge van de grote kunststromingen. Gemakshalve worden die momenteel op één hoop gegooid als 'art déco' (te vaag) of 'Nieuwe Zakelijkheid' (naast de kwestie). In dat onontgonnen gebied verdient Jespers zeker een plaats. Het zou ook de kans bieden om af te wegen in welke mate een 'Retour à l'Ordre' aansloeg. Zo zou een reeks achterglas schilderijen van Floris Jespers kunnen culmineren in zijn 'Circus' uit 1932, als een soort afrekening met het thema dat sinds Lautrec en Seurat een deel van de figuratie monopoliseert. Het is een werk vol dubbelzinnigheid: droefheid en vrolijkheid, intrige en romance, helder en donker, barok en naïef. Een collage van zijn eigen iconografie, een snerpende demonstratie dat hij dat ook kan!

PRAKTISCH

RETROSPECTIEVE FLORIS JESPERS

Provinciaal Museum voor Moderne Kunst

Romestraat 11, 8400 Oostende

Van 18/12 tot 10/04/2005

Elke dag van 10-18u, gesloten op maandag

tel. 059 50 81 18 of www.pmmk.be

Binnen deze vormen van ongebruikelijke figuratie mogen wij niet de ontwerpen vergeten die hij voor de wereldtentoonstellingen van Parijs en New-York realiseerde. Zij passen in een door de oorlog gekortwiekte poging om de monumentale schilderkunst nieuw leven in te blazen. Het getuigde van grote zelfzekerheid om op dat terrein de concurrentie met de Mexicaanse muralisten op hun eigen continent aan te gaan.

Jean Buyck wil zich niet opwerpen als de onvoorwaardelijke propagandist van het werk van Jespers. Zijn optiek is veel breder. Het grieft hem wel dat door te veel vooringenomenheid (door de kunstenaar zelf gedeeltelijk in de hand gewerkt) Floris Jespers niet de erkenning krijgt die hij verdient, noch binnen de historische avantgarde, noch als beeldend kunstenaar. Het beeld dat wij doorgaans van hem hebben is een karikatuur. Floris Jespers verdient beter. In al zijn diversiteit, valt het op dat hij een eigen invalshoek heeft nagestreefd. Aan ons om die opnieuw te ontdekken.

ABORIGINAL ART GALLERY

Investeer in een 40.000 jaar oude,
nog steeds levende cultuur.

Authentieke Aboriginal kwaliteitskunstwerken
Aboriginal Art Gallery – Australian Shop
Magleinstraat 48, 9000 Gent

Wegens restauratiewerken, is onze winkel te Gent tijdelijk gesloten.

Terug open op 10 december 2004: woensdag: van 13.00 u tot 18.00 u / dond., vrijd., zaterd.: 11.30 u tot 18.00 u
Bezoek ons ondertussen op onze **OPENDEURDAGEN**

TE ZULTE, Kapellestraat 90: zaterdag en zondag:

20/11 & 21/11/04 • 27/11 & 28/11/04

en proef van een gratis glaasje Australische wijn!

Raadpleeg onze catalogus voortaan op onze vernieuwde

website: www.australianshop.com

info@australianshop.com

tel: 0475/70.85.99